

Nr 451

Av fru **Kristensson m. fl.**, om begränsning av straffbestämmelsers användningsområde.

(Lika lydande med motion nr 341 i Första kammaren)

Omfattningen av samhällets åtgärder mot brottsligheten är mycket stor. Enligt den officiella statistiken (Brottsligheten 1964) fälldes år 1964 — det senaste år för vilket fullständiga uppgifter synes föreligga i denna statistik — 374 288 personer till ansvar för lagöverträdelser av olika slag. Dessa personer utgjorde drygt 6,1 % av den straffmyndiga medelfolkmängden. Räkna man in även de personer som beviljades åtalseftergift blir siffrorna 404 910 personer eller omkring 6,7 % av den straffmyndiga medelfolkmängden. (I dessa siffror är icke inräknade de omkring 250 000 personer som detta år erhöll parkeringsbot.) Påföljderna för dem som fälldes till ansvar utgjorde i drygt 350 000 fall böter, medan de övriga erhöll andra straff eller straffrättsliga påföljder av annat slag än straff.

Det är självfallet inte tillfredsställande att årligen en så stor del av Sveriges befolkning på detta sätt kommer i kontakt med samhällets straffande verksamhet. Eftersom det oftast rör sig om icke alltför allvarliga förseelser, riskerar man att allmänheten blir irriterad över denna brottsbeivrande verksamhet och att dess aktning för rättsväsendet sjunker. Den uppfattningen kan lätt sprida sig att samhället ägnar en så stor del av sin brottsbekämpande verksamhet till att beivra tämligen obetydliga förseelser, som begås av på det hela taget laglydiga medborgare, att resurserna inte förslår till kampen mot den allvarliga brottsligheten.

Denna omfattande brottsbeivrande verksamhet har också administrativa nackdelar. Polisen, åklagarväsendet, domstolarna och de straffverkställande organen blir överlastade av arbete och förmår inte fylla alla de uppgifter som åligger dem. Polisens upplärningsprocent sjunker, och åklagarna och domstolarna får svårigheter att undgå balans.

På senare tid har statsmakterna vidtagit vissa åtgärder för att minska den pågående inflationen i straffrättskipningen. Dessa har emellertid främst tagit sikte på de administrativa problemen, och de reformer som genomförts har huvudsakligen inneburit att brottmålsprocessen förenklats och den dömande verksamheten i mindre betydelsefulla mål flyttats från domstol till åklagare (genom införande och successivt utvidgande av instituten strafföreläggande och åtalseftergift), polisman (genom införande av parkeringsbot, ordningsbot och rapporteftergift) samt trafikövervakare (parkeringsbot). Utredning pågår om ytterligare reformer i samma riktning.

Delvis är denna utveckling att hälsa med tillfredsställelse, men man får inte blunda för att denna tendens till förenklad handläggning av brottmål och avgörandets förläggning till såsom domare mindre väl kvalificerade befattningshavare kan medföra faror för medborgarens rättssäkerhet, om den drives för långt.

Dessa organisatoriska reformer kan heller inte i nämnvärd grad förväntas komma till rätta med det grundläggande onda, nämligen de dimensioner som den mindre allvarliga brottsligheten fått i vårt land. Dessa kan i stor utsträckning tillskrivas den omfattande reglering medelst straffsanktionerade författningar som gäller stora delar av samhällslivet, inte minst i vad rör trafik och näringsliv. En överblick över rättsutvecklingen under 1900-talet visar med tydlighet att området av kriminaliserade handlingar ökat mycket kraftigt under denna tid. Detta gäller inte blott specialstraffrätten utan även de mera centrala brottsområden som nu regleras av brottsbalken.

I stor utsträckning har de straffbestämmelser som införts under detta århundrade betingats av den sociala, tekniska och ekonomiska utvecklingen. Särskilt tillkomsten av den motor drivna trafiken har ju medfört behov av en ingående reglering.

Emellertid kan det ifrågasättas om denna omfattande kriminalisering i allo är nödvändig och om straffbestämmelserna alltid är ändamålsenligt utformade. Särskilt finns det anledning att antaga att straffbestämmelser ofta tillkommit enligt en viss slentrian utan att man övervägt vare sig i vilken utsträckning deras upprätthållande skulle belasta de rättstillämpande myndigheterna eller om andra medel än straffhot kunde vara ägnade att åstadkomma det önskade beteendet från medborgarnas sida. Sådana medel kan t. ex. vara andra sanktioner, lämpligare utformning av föreskrifter, upplysningsverksamhet eller yttre anordningar, t. ex. en sådan utformning av trafikleder att en normal förare icke förledes till regelvidrig körning eller fotgängare ej frestas till otillåtet beträdande av körbanor. Det kan vidare mången gång ifrågasättas, om en viss författningsreglering med straffhot över huvud taget är nödvändig.

För att råda bot på de olägenheter som den omfattande lindriga brottslighetens beivrande medför synes målmedvetna åtgärder böra vidtagas, dels för avkriminalisering av handlingssätt, som inte nödvändigtvis behöver vara straffbelagda, dels för att förebygga att nya straffbestämmelser införes utan tillräckliga skäl. Till en viss utsträckning har dessa önskemål redan beaktats i den lagstiftning som ägt rum under de senaste åren och genom igångsättande av utredningar, som delvis haft avkriminalisering till målsättning, t. ex. trafikmålskommitténs utredningsarbete och tillsättandet av en sakkunnig för att utreda frågan om handläggningen av vissa lindrigare brottmål m. m. En hel del återstår emellertid att uträtta på detta område. Detta kan ske dels genom återhållsamhet med nya kriminaliseringar, dels genom att frågan om avkriminalisering noga beaktas vid revision, som av andra skäl vidtages av

äldre författningar, dels genom en genomgång av gällande mera allmänt tillämpade strafföreskrifter i syfte att undersöka deras ändamålsenlighet från de synpunkter som här framförts.

I anledning av det framförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att Kungl. Maj:t vid utfärdande av utredningsdirektiv och vid översyn av nu gällande lagar och förordningar beaktar vad i motionen anförts angående begränsning av straffbestämmelsers användningsområde.

Stockholm den 27 januari 1969

Astrid Kristensson (m) Carl Eric Hedin (m) Blenda Ljungberg (m)
